

БРЮХАНОВА Наталія

*доктор педагогічних наук, професор,
в.о.зав.кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти
Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна*

РУБАН Наталія

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти
Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна*

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ У ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасні вимоги до підготовки докторів філософії [4] зумовлюють необхідність переосмислення їх професійної ролі в умовах трансформації освіти та науки. Це знаходить відображення у нормативних документах, де підкреслюється високий рівень автономності, відповідальності та інноваційності діяльності випускника докторського рівня: «... сформований науковець, здатний самостійно розв'язувати складні наукові й науково-педагогічні завдання, бути лідером у розробленні та реалізації наукових, інноваційних проєктів» [1].

Процес стандартизації третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю А5 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» вимагає розробки методологічного конструкту, який би враховував складну ієрархію наукових та педагогічних завдань. Сучасний стандарт має базуватися на розумінні того, що професійна діяльність доктора філософії (PhD) є бінарною: вона охоплює як безпосереднє функціонування в системі професійної освіти (ПО) й вирішення нагальних професійних проблем, так і стратегічну місію – підготовку відповідних педагогічних кадрів для професійної освіти.

Ми пропонуємо авторську інтегративно-прогностичну модель, яка розглядає стандарт не як статичний набір вимог, а як динамічну систему проєктування професійного майбутнього науковця.

Складові та характеристики моделі:

– інтегративний складник – забезпечує синтез предметної області професійної освіти з методологією наукового пізнання, а також інтеграцію педагогічної та науково-дослідницької діяльності у підготовці докторів філософії;

– прогностичний складник – орієнтує підготовку на випереджальний розвиток системи професійної освіти, передбачення змін в освітніх технологіях, педагогічних підходах і змісті підготовки педагогічних кадрів;

– функціональний паритет – модель базується на принципі рівноцінності двох ключових векторів діяльності:

- виконання всіх функцій та обов'язків у системі професійної освіти (організація освітнього процесу, розроблення та впровадження педагогічних технологій тощо);

- забезпечення якісної підготовки педагогічних кадрів для сфери професійної освіти, здатних ефективно здійснювати освітню діяльність у сучасних умовах.

Модель характеризується такими властивостями:

- адаптивність до змін в освітньому середовищі професійної освіти;
- міждисциплінарність (поєднання педагогіки, психології, галузевих знань та освітніх і цифрових технологій);
- людиноцентричність (орієнтація на розвиток особистості здобувача освіти як майбутнього педагога і науковця);
- інноваційна спрямованість (розроблення та впровадження нових педагогічних рішень, технологій і моделей підготовки педагогічних кадрів);
- практикоорієнтованість у сфері професійної освіти (спрямованість на розв'язання актуальних педагогічних і освітніх завдань у закладах професійної освіти (ЗПО) та закладах, що готують педагогів для цієї сфери).

Модель PhD-рівня обґрунтовується через відповідність дескрипторам: «Знання», «Уміння», «Комунікація», «Відповідальність і автономія» [3].

Загальні компетентності спрямовані на досягнення цілей стійкого розвитку [2], [5]. Кластер загальних компетентностей PhD у галузі А5:

- комунікація та академічна взаємодія – здатність до ефективної професійної та наукової комунікації в різних мовних і соціокультурних контекстах, забезпечення продуктивної академічної взаємодії та представлення результатів діяльності;
- наукове мислення – здатність до здійснення наукового пізнання на основі критичного, системного й творчого мислення, генерування та обґрунтування нових ідей у сфері професійної освіти;
- цифрова діяльність – здатність до усвідомленого та ефективного використання цифрових технологій у професійній і науковій діяльності, створення та управління цифровим освітнім і науковим контентом;
- саморозвиток і самоменеджмент – здатність до самостійної організації власної діяльності, безперервного професійного й особистісного розвитку, ініціативності та відповідальності у прийнятті рішень;
- соціально-правова та етична компетентність – здатність діяти відповідально в суспільстві та професійному середовищі на засадах права, етики, академічної доброчесності та міжкультурної взаємодії.

Спеціальні компетентності – здатності розв'язувати певні проблеми та задачі професійної діяльності [2], [5]. Кластер спеціальних (фахових) компетентностей PhD у галузі А5:

- педагогічна діяльність та кадровий менеджмент – здатність здійснювати науково обґрунтовану організацію та розвиток освітнього процесу в системі професійної освіти, забезпечувати його якість, результативність і людиноцентрований характер, а також вирішувати комплексні проблеми підготовки та професійного розвитку педагогічних кадрів;
- інноваційне проєктування – здатність до ініціювання, проєктування та реалізації інноваційних рішень і системних змін у сфері професійної освіти та підготовки педагогічних кадрів на основі наукового підходу;

- сучасні засоби діяльності педагога і вченого – здатність до ефективного використання сучасних цифрових, інформаційних і освітніх технологій як інструментів професійної та наукової діяльності;
- наукова діяльність та методологія – здатність здійснювати самостійну науково-дослідницьку діяльність, спрямовану на розв’язання актуальних проблем професійної освіти, із застосуванням сучасних методологічних підходів;
- презентація та десимінація результатів – здатність до наукової комунікації, поширення та впровадження результатів досліджень у професійній та академічній спільноті;
- валідація та впровадження результатів діяльності – здатність до практичного застосування та оцінювання результатів науково-педагогічної діяльності, забезпечення їх інноваційності, ефективності та соціальної значущості в системі професійної освіти.

Відповідно до опису предметної області, підготовка відповідних педагогічних кадрів для професійної освіти не може бути факультативною. Вона має таку ж вагу, як і традиційні об’єкти діяльності (педагогічні технології, процеси у ЗПО).

У запропонованій моделі цей аспект пронизує всі рівні:

- теоретичний – вивчення принципів підготовки викладачів спеціальних дисциплін.
- методичний – розробка методик навчання і виховання у вищій освіті, яка готує педагогів для ПО.
- інструментальний – використання технологічного обладнання спеціалізації як навчального засобу для майбутніх фахівців.

Інтегративно-прогностична модель стандартизації дозволяє сформувати цілісний профіль доктора філософії за спеціальністю А5. Головним висновком є те, що компетентнісна модель не повинна обмежуватися лише педагогічними й дослідницькими здатностями для виконання завдань ПО. Вона має обов’язково включати здатність до підготовки відповідних педагогічних кадрів у ЗВО, оскільки саме в цьому полягає соціальна місія вченого у сфері професійної освіти. Тільки за умови такого поєднання функцій та обов’язків ми отримаємо фахівця, здатного забезпечити сталий розвиток професійної освіти в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахрушин В.Є. Проблеми розроблення стандартів третього рівня вищої освіти в Україні. Освітня аналітика України. 2021. № 4(15). С. 46-59. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/EAU_415_2021-full.pdf.
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 27 березня 2025 р. №512, схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної Ради Міністерства освіти і науки України. URL : https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/94470/
3. Національна рамка кваліфікацій. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1341 (зі змінами) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

4. Про вищу освіту: Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

5. TUNING Educational Structures in Europe (Проект Європейської Комісії «Налаштування освітніх систем в Європі» (для ознайомлення з прикладами стандартів та вимог до компетентностей для різних предметних областей) <http://www.ehea.info/cid101886/tuning-educational-structures-europe.html> .

БУРЕГА Назар

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри машинознавства та транспорту
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ПРОГНІЙ Павло

*кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри транспорту і логістики
Західноукраїнського національного університету
м. Тернопіль*

ГАБЛЕЙ Юлія

*магістрантка групи мПІОТ-13
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

КРИВИЦЬКА Соломія

*студентка групи ЛАМ – 23
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ІНТЕГРАЦІЯ ХМАРНИХ ГРАФІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ВИКЛАДАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТОМ

У роботі розглянуто можливості використання хмарного графічного сервісу Figma у викладанні дисципліни «Геоінформаційні технології управління транспортом». Обґрунтовано доцільність його застосування як альтернативи традиційному програмному забезпеченню, зокрема CorelDRAW, використання якого обмежене ліцензійними умовами та потребою локального встановлення. Визначено основні переваги хмарних технологій у забезпеченні доступності навчального процесу, організації дистанційної роботи студентів і підтримці роботи з векторною та растровою графікою.

У процесі підготовки фахівців транспортної галузі важливу роль відіграє формування практичних навичок роботи з геоінформаційними технологіями. Традиційно для виконання лабораторних робіт застосовуються професійні графічні редактори, зокрема CorelDRAW, що забезпечують можливості створення схем транспортних мереж, маршрутів та інших геопросторових